

Úgy tudom elképzelni a *Számvetésforgó* verseinek alanyát, mint akinek mindkét vállán egy-egy alak ül. A bal vállon, mondjuk, Orbán Ottó csücsül, a költőelőd, teljes életművével, és annak szellemiségével. Hasonlóan súlyos teher nehe-

72 Bicsérdi Ádám

VERSEK, A TARTÓS KAMASZKORBÓL

Nyerges Gábor Ádám:

Számvetésforgó

megidézése, netán folytatása, másrésről viszont épp a lezárás, egy fájdalmas véget érő szerelmi történet leltárba rendezésének vágya. Nem véletlenül idéződik meg Frankenstein alakja az egyik versben (*Levél egy idősebb pályatárshoz – helyett V. Az elmaradás receptje*): a *Számvetésforgó*ban egyszerre ott a(z) (újra)teremtés és az eltemetés mozzanata is.

A kötet cím szójátéka is erről a kettőségről árulkodik. A számvetés vizs-zatekintő és az időt egy pillanatra mesterségesen megállító cselekedet, a vetésforgó viszont pont a folyamatos, tervezett változtatás szimbóluma. Ebben a szóösszetételben tetten érhető az a hangvétel, ami az egész vers-csokrot jellemzi: önmagával civakodó, folyamatos ellentmondásokba ütköző, de azok felett (helyesen) nem ítélkező versnyelv, rengeteg (ön)íroniával.

A fenti gondolatmenet persze leegyszerűsítés csak, mert a kötet ennél jóval szerteágazóbb, minthogy két ellentétes hangulatú irányvonal mentén értelmezzük, de ez egyben ítélet is a részemről, mert azok a versek, amik ezen az értelmezési körön kívül estek, akár többszöri olvasatra is, a gyengébb pontjai a kötetnek. A kompozíció megszerkesztésekor, a versek kiválasztásánál érdemes lett volna ezt is mérlegelni, mert egy 180 oldalas, 10 ciklusra bontott verseskötet már csak terjedelméből adódóan is sokszor próbára teheti olvasója figyelmét, türelmét. Emiatt hanyagolnám is a ciklushatárok túlzott komolyan vételét. Sőt a komolyságot, úgy ahogy van, hanyagolhatjuk, a kezdő *Énvoikáció* azonnal útba igazítja gyanútlan olvasóját: „hogyan ilyen meg olyan szellemi / örökség kell, / meg így meg úgy, / méghogy kötetnek védőszentje, / gyertyát ne tartsam bazmeg”. Hogy aztán egy sorral lejjebb máris visszatáncolva ettől a hangnemtől ezt olvassuk: „de azért fölémisztálsz végül persze / és kifeszítetted a szárnyakat”. Ez a feleselő, civakodó hangnem tematizálja majd a későbbiek során is a megidézett (feltámasztott) költő és a lírai én párbeszédét.

zedik a másik oldalra is: egy múltbéli Múza, egy lezárt vagy lezárandó szerelem minden örömeivel és gyötrelmével. Nyerges Gábor Ádám második kötetét két látszólag egymástól eléggé elütő téma uralja, hiszen egyik részről ott a hommage, Orbán Ottó szellemiségének méltó

Tisztelet és megvetés, odafigyelés és flegmaság vetésforgóban. Nyilvánvaló, hogy ha valaki verseskötetében nem csak a mottók vagy egyéb utalások szintjén, hanem konkrétan verseinek cselekvő, beszélő alakjaként idéz meg egy példaképet (?), akkor ott többről van szó, mint egyszerű tisztelgésről. Orbán Ottó nem csak Orbán Ottó, nem csak egy védőszent, 73 aki vigyázva figyeli a fiatal költő minden egyes leírt betűjét, és éjszaka csendben kijavítja a hibákat, vagy az alvó pályatárs fülébe súgja a legjobb mondatokat, hanem ennél jóval emberibb (értsd: nem hibátlan) figura. Épp ez a tökéletlenség (tökéletlenség?) az, ami Nyerges érdeklí és ez az, amiért Orbán Ottó is csetlő botló félholtként jelenik meg a versekben.

Ráadásul, ha megvizsgáljuk, mely versek kerülnek terítékre Orbán életművéből, akkor tovább tisztul a kép. *Epilógus, A tigris bajusza, Föltámadás, Lakik a házunkban egy költő, Levél egy fiatal költőhöz*: Orbán életművének kései darabjai ezek. Az Orbán lírájára jellemző ironiával és humorral átítatott, számvetésszerű, az életművet összegző („versünk ha vers egy tigris bajuszát cibálja”; „verset írni annyi mint pusztá kézzel nyúlni át egy tömör téglafalon”), a számvetés és az összegzés valódi lehetőségét mégis megtagadó, kigúnyoló („lyukas vödörünkkel nekiállunk kimerni a világóceánt” ; „fonj egy életen át a vessoraidból lepkehálót”) művek. Ez az az ellentmondás, ami Nyerges költészetében is oly sokszor megjelenik. De ami még ennél is fontosabb és üdvözlendő: Nyerges legjobb pillanataiban egy dologban túlzás nélkül állíthatóan választott elődje szintjén van: hétköznapiság és ünnepélyesség akár soronkénti variálásában, a maró gúny és a kegyetlen éleslátás folyamatos váltakozásában akár egy versen belül is.

De nem lehet eléggé hangsúlyozni, nem csak tisztelgésről van szó ezekben a versekben. Leginkább a feldolgozás, vagy modernebb kifejezéssel élve a remix szó illik ezekre a művekre. Ennek a műfajnak az eredeti definíciója valahogy így hangozhat: saját képre formálás, az eredeti mű értékeit megőrizve. Azzal, hogy Orbán Ottó a versek mozgó, olykor beszélő szereplője, jó döntést hozott Nyerges, de a megvalósítás már kevésbé tetszetős. Az ennek a témának szentelt ciklusban (*Levél egy idősebb pályatárshoz – helyett*) csak egy vers nyújtja a színvonalas feldolgozás élményét: a saját búcsúztatását végignéző és aztán Pest utcáit járó költőt bemutató vers (*Orbán Ottó, Magyarország, Kétezer-valahány*). Itt érezni, hogy Nyerges nem csak a helyzet adta komikumot „használja” fel. Tovább lép, és a fentebb említett technikával, a komikumból szinte észrevétlenül terel minket a költemény magasztosabb régiókba: „kinek is tűnne fel egy tízéve halott költő, mikor az őket se / látják, zombik ezek mind, [...] azért ugyan nem volt értelme visszajönni, hogy az ember szarul érezze magát, [...] azért végre újra mosolyog / és sátáni, cinikus vigyorral [...] egyre olajozottabban és hevesebben, mint

annak idején, újra írni kezd.” A ciklus többi verse sajnos laposabb humorú, nem érezni a szellemidézés valódi súlyát. Vagy a feltámasztás helyzetkumikánál ragadnak le ezek a művek („erre nyugtomból itt költőget hergel / mint valami megzavarodott vekker”) vagy egyszerűen súlytalanok

74 („nem tudhatom ki volt [...] vele is magam kettőzöm. / De közbeszól, hülyegyerek inkább mér nem nőzöl?”

„Az ifjúság szikrája csak előleg, / [...] Felnőtt fejjel dől el, mi lesz beled, költő vagy trükkös mesterverselő, noha a vers amúgy tartós kamaszkor [...] // Ólomként súlyos lesz, ami ma könnyed, / de léghajóba kell a nehezék, / versbe a hús, a csont, a vér, a könnyed – / a föld, hogy lehessen fölötte ég”. Ezek Orbán Ottó tanácsai fiatal pályatársai számára és érezhetően Nyerges is a könnyedség és a nehézség egyensúlyát keresi. Az (nevezzük így) Orbán-versek mint fentebb taglaltam, véleményem szerint nem rendelkeznek elég nehezékekkel, hiába építi bele verseibe Nyerges az előd legtalálhatóbb képeit, metaforáit. A kép így felemás, nehéz eldönteni, hogy csak egy jópofáskodó tiszteletnyilvánítással vagy méltó hommage-zsal van-e dolgunk.

Csalódásunkat azonban jócskán enyhíthetik a kötet azon versei, amikor Orbán Ottó személye helyett csak annak szellemisége őrködik a sorok felett. Amikor a versek alanya végre tényleg nőzik, megfigyel, emlékezik, egyszóval él, és nem „holtakkal sétálgat”. Ezek a kötet valóban kiemelkedő pillanatai. A *Képriport Valahonnanból* például úgy beszél hitelesen és gondolatébresztően egy kortünetről (a fiatal értelmiség külföldre áramlása, ennek folyamatos dokumentálása online közösségi oldalakon; az itthon maradtak dilemmái: menjek vagy maradjak?), hogy látszólag csak ironizál a problémával. Vagy amikor ritkán, de a gyerekkor tévé-emlékei ügyesen szimbólumokká, vagy allegóriává válnak, legyen az a Dallas-mitológia (*Fordított Júlia*), vagy a tini vígjátékok idilli világa (*Mikor ezt majd el kell dönteni*). Itt végre egyensúlyba kerül könnyedség és nehézség, különösebb erőlködés vagy mesterkéeltség nélkül. Ezek nem felnőtt és ólomsúlyú költemények, vagy nem próbálnak azok lenni, és ez az attitűd jobban is áll Nyergesnek.

Itt az idő azonban, hogy a másik fő témát felölelő versekről is szót ejtsek. A kötet rendkívüli sokszínűsége miatt nehéz a sziporkázóan (ön)ironikus és szórakoztató (*Himnusz a Szerzőhöz, Egy másik Himnusz a Szerzőhöz, Himnusz A Nedvességhez A Szemben*) művek után/mellett ráhangolódni a megrázó szakítás-versekre (*Gubó, Neveket keresünk, Elégia, Visszavenni a nevet*). Mellbevágó a hangnemváltás, de ha ezen túltesszük magunkat, a versgyűjtemény legértékesebb darabjaira lelhetünk. A *Gubó* például olykor egy bugyuta popsláger szókészletét használja („minden nap javulok valamit neked”; „tudom hogy kellenék neked”; „ennyire kellesz neked”), ám ez a szándékosan beépített gagyi valahogy mégis jól illeszkedik a versbe. A *melléütesek* cikluscím alá sorolt versek amúgy is mintha végig egy megfelelő nyelvet keresnének

(így nem véletlen a cikluscím sem): szentimentalitás, megindultság nélkül beszélni egy elmúlt szerelemről, és egy fájdalmas szakítás utózöngéiről. Ilyen nyelv viszont nem létezik, így Nyerges nem parancsol megálljt ezeknek az olykor csöpögős, giccses kifejezéseknek, sőt, ahogy az a *Neveket keresünkben* olvasható „El is döntöttem ebben a versben egy szót se javítok”. Hozzá kell tenni azonban, hogy a kötet egyértelmű csúcspontja, a *Visszavenni a nevet* kitárulkozása nélkül, azért ezek a „melléütesek” megmaradnának a próbálkozás, egyfajta önterápia szintjén, ami vajmi kevés izgalmat rejtene olvasójának. De a ciklus végére helyezett *Visszavenni a nevet* jóval túlmutat az önterápián, és az egyszerű alanyi költészetten, és így az egész ciklus egyfajta fokozásként, ráhangolódásként értelmezhető, amíg elérünk ehhez a cikluszáró költeményhez. „Szeretni melléütes félrehangolt / zongorán / szeretni savban fürdés / nyílt sebbel” – ez már nem a korábbi versek érzelmes, szavakat kereső hangja. Vallomás ez, de hideg fejjel. Ez az a hideg fej, és távolságtartás, ami a kötet más részeiben is többször felbukkanhatott volna.

A *Számvetésforgó* tehát összességében kimerítő képet nyújt Nyerges költészetéről, mert ebben a kötetben tényleg minden oldalról megismerhetjük az igen széles skálán mozgó költői repertoárt, és ha ez volt a cél, akkor az tökéletesen teljesült. De ez a kamaszos, jó értelemben vett szétszórtság, vagy szelídebben fogalmazva, ez a mindenbe belekóstoló költői attitűd legközelebb már nem biztos, hogy működni fog. Mert nem elég csak csiklandozni azt a tigrist, a tigris bajuszának meghúzásához koncentráltabb, összeszedettebb művekre van szükség. A lajstrom kész, ideje továbblépni. (*Parnasszus*, Bp. 2012)

Új Forrás 2013/3 – Bicsérdi Ádám: Versek, a tartós kamaszkorból
Nyerges Gábor Ádám: Számvetésforgó

